

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ilmailulain, liikenteen palveluista annetun lain ja yhteistoimintalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ilmailulain, liikenteen palveluista annetun lain ja yhteistoimintalain muuttamisesta (HE 22/2025 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Iida Huhtanen, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Saara Louko, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitussihteeri Veikko Vauhkonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- lakimies Leila Iikkanen, Liikenne- ja viestintävirasto
- liiketoimintajohtaja Pasi Salo, Aii Airspace Design
- laatu- ja vaatimuksenmukaisuuspäällikkö Harri Heikkilä, Aii Airspace Design
- lakiasiaintohtaja Janne Simula, Finavia Oyj
- Head of Security Kaarlo Karvonen, Finnair Oyj
- päällikkö Teppo Asanti, Fintraffic Lennonvarmistus Oy
- toiminnanjohtaja Timo Latikka, Suomen ilmailuliitto - SIL
- varapuheenjohtaja Katariina Syväys, Suomen Lennonjohtajien Yhdistys ry
- hallituksen jäsen ja sihteeri Johanna Jarva, Suomen Lennonjohtajien Yhdistys ry
- asiantuntija Antti Tuori, Suomen Lentäjaliitto ry
- lakimies Fredrik Lindholm, Suomen Liikennealentäjaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Nordic Regional Airlines Oy
- Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry
- Suomen Lennonjohtajien Yhdistys ry
- Suomen Liikennealentäjaliitto ry

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2025 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ilmailulakia, liikenteen palveluista annettua lakia ja yhteistoimintalakia.

Esityksessä ehdotetaan, että ilmailun turvallisuutta edistettäisiin lisäämällä ilmailulakiin ja lakiin liikenteen palveluista säännökset Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta ilmoittaa työnantajalle tai toimeksiantajalle, kun esimerkiksi lentomiehistön tai lennonvarmistushenkilöstön luvan, lääketieteellisen kelpoisuustodistuksen tai terveydentilatodistuksen peruutustoimenpiteisiin on ryhdytty tai niiden voimassaolo on keskeytetty. Näin voitaisiin välittömästi estää tilanne, jossa tehtävään soveltumattomaksi katsottava henkilö pääsisi normaaliin työvuoroonsa ilma-aluksen ohjaamossa tai matkustamossa.

Ilmailulakiin lisättäisiin lisäksi säännökset työnantajan oikeudesta velvoittaa sen palveluksessa oleva ilma-aluksen miehistöön kuuluva työntekijä tai lentoturvallisuuteen vaikuttavaa tehtävää maaorganisaatiossa suorittava työntekijä puhalluskokeeseen sen selvittämiseksi, onko työntekijä alkoholin vaikutuksen alaisena työajalla tai välittömästi ennen työajan alkua. Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä puhalluskokeiden yhteydessä. Yhteistoimintalakiin lisättäisiin viittaus ilmailulakiin puhalluskoetta koskien.

Ilmailulakiin ja liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin myös säännökset, joiden nojalla Liikenne- ja viestintävirasto voisi puuttua lentoturvallisuuteen vaikuttavaan toimintaan, joka ei edellytä lupaa tai ilmoitusta, joko antamalla huomautuksen tai varoituksen taikka viime kädessä rajoittamalla toimintaa tai kieltämällä sen toistaiseksi tai määräajaksi.

Ilmailulain lentoestelupaa koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että lentoestelupahakemuksen olisi liitettävä selvitykset lentoesteen vaikutuksista käytössä oleviin lentomenetelmiin sekä lentopaikkojen lentoesterajoituspintoihin. Näistä selvityksistä voitaisiin periä kohtuullinen korvaus. Lisäksi tehtäisiin eräitä muita täsmennyksiä lentoestelupaa koskevaan sääntelyyn.

Muut ehdotetut muutokset ovat pääosin teknisiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Valiokunta pitää esityksen tavoitteita kannatettavina ja katsoo, että on tärkeää pyrkiä varmistamaan lentoturvallisuus mahdollisuuksien mukaan. Valiokunta toteaa tyytyväisyydellä, että saadun selvityksen mukaan käsillä oleva hallituksen esitys kattaa lentoturvallisuuteen keskeisimmin vaikuttavat tehtävät ja siten edistää ilmailun päihitteettömyysvaatimuksen toteutumista laajasti.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2025 vp

Puhalluskokeen järjestäminen

(2) Asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että lentoturvallisuuden näkökulmasta työsuhteessa olevien ohjaamo- ja matkustamotyöntekijöiden lisäksi kouluttavalla lentoyhtiöllä tulisi olla oikeus velvoittaa puhalluskokeeseen myös lento- tai matkustamomiehistön jäseneksi koulutettava, ei-työsuhteessa oleva henkilö, ennen koulutuslentovuoron alkamista. Saadun selvityksen mukaan ehdotus myös koulutettavien puhalluskokeeseen velvoittamisesta ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen, sillä ehdotuksen lähtökohtana on työsuhteessa oleminen. Liikenne- ja viestintäministeriö on katsonut, että lentoyhtiön koulutettavia, jotka eivät ole työsuhteessa, voitaisiin puhalluttaa vapaaehtoisuuteen perustuen.

(3) Valiokunta pitää tärkeänä, että puhalluskokeet suoritetaan asianmukaisin laittein ja että henkilökunnalla on asianmukainen koulutus ja taito puhalluskokeen suorittamiseen. Testituloksen varmentamisesta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut, että esityksessä edellytetään testituloksen varmentamista ennen mahdollisten työoikeudellisten seuraamusten määrittämistä. Ministeriö on myös katsonut, että työntekijän oikeus vaatia positiivisen näytteen varmentamista 170 a §:ssä esitetyllä tavalla on asianmukainen. Positiivisen puhalluskoetuloksen varmentaminen toisella alkometrilaitteella tai tarkkuusalkometrilaitteella on tarkoituksenmukaista, ja tästä syystä ministeriö ei ole pitänyt tuloksen varmentamista juuri verikokeella perusteltuna.

(4) Saadun selvityksen mukaan ehdotettu puhalluskoesääntely on luonteeltaan työsuojellinen toimenpide. Puhalluskokeita käytetään tällä hetkellä monissa ammateissa ja työpaikoilla työkuuntoisuuden varmistamiseksi. Työntekijöitä puhallutetaan työnantajan toimesta esimerkiksi satamissa, telakoilla ja ydinvoimaloissa.

(5) Saadun selvityksen mukaan puhalluskokeita suorittaessaan työnantaja ei hoida viranomais-tehtävää eikä työnantaja voi määrätä hallinnollisia seuraamuksia tai sanktioita. Ehdotetulla puhalluskoesääntelyllä ei korvata viranomaisten suorittamia puhalluskokeita, vaan niiden tavoitteena on varmistaa työntekijöiden työkuuntoisuus ja näin turvata työntekijöiden, matkustajien ja sivullisten terveyttä ja henkeä. Työnantajan suorittamien puhalluskokeiden tarkoitus ei ole myöskään täydentää viranomaisten tehtäviä tai säätää viranomaisia avustavasta tehtävästä työnantajalle, vaikka ehdotetulla oikeudella tietyllä tapaa voidaankin nähdä samaa funktiota kuin viranomaisen suorittamilla puhalluskokeilla.

(6) Puhalluskokeisiin velvoitettaisiin työnantajan omia työntekijöitä sekä sen alihankkijoiden työntekijöitä. Saadun selvityksen mukaan vain työoikeudelliset seuraamukset olisivat mahdollisia työntekijän antaessa positiivisen puhalluskoetuloksen ennen työvuoron alkua, koska työntekijä ei voi ennen työvuoroaan syyllistyä ilmaliikennejuopumukseen tai huumausaineen käyttämiseen ilmailussa. Työvuoron aikana työntekijä voitaisiin puhalluttaa vain, jos olisi perusteltu syy epäillä hänen olevan alkoholin vaikutuksen alainen. Jos tällaisessa tilanteessa puhalluskoetulos olisi positiivinen, siirtyisi asia poliisille.

Lentokentän pitäjän oikeus puhalluttaa

(7) Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että ehdotettua puhalluskoesääntelyä laajennettaisiin siten, että työnantajan ohella myös lentoaseman pitäjä ja sen toimeksiannosta toimiva palvelun-

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2025 vp

tarjoaja voisi velvoittaa ilma-aluksessa tai maaorganisaatiossa suoraan lentoturvallisuuteen vaikuttavassa tehtävässä työskentelevät puhalluskokeeseen.

(8) Päihdetestausta koskevalla sääntelyllä on perustuslain 7 §:ssä määriteltyyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen liittyviä vaikutuksia sekä perustuslain 10 §:ssä määriteltyyn yksityiselämän suojaan liittyviä vaikutuksia. Ehdotetulla sääntelyllä olisi saadun selvityksen mukaan myös vaikutuksia puhalluskokeeseen veloitettavan oikeusturvan kannalta perustuslain 21 §:ssä säädetyllä tavalla. Mahdollisesti voisi olla tarpeen arvioida sääntelyä myös perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän siirron kannalta. Tämän vuoksi puhalluskoesäntelyä laajentavia muutoksia ja niiden vaikutuksia on syytä arvioida huolellisesti erillisessä hankkeessa. Ehdotetun kaltaisten päihdetestauksen keinojen arviointi on saadun selvityksen mukaan perusteltua tehdä yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön, oikeusministeriön, sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa eduskunnalle lausumaa, jonka mukaan eduskunta edellyttää,

että valtioneuvosto selvittää puhalluskoesäntelyä laajentavia muutoksia ja niiden vaikutuksia erillisessä hankkeessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomina hallituksen esitykseen HE 22/2025 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan lausumaehdotus

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää puhalluskoesäntelyä laajentavia muutoksia ja niiden vaikutuksia erillisessä hankkeessa.*

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2025 vp

Helsingissä 28.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo Furuholm vas

jäsen Pekka Aittakumpu ps

jäsen Marko Asell sd

jäsen Heikki Autto kok

jäsen Seppo Eskelinen sd

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Petri Huru ps

jäsen Aleksi Jäntti kok

jäsen Vesa Kallio kesk

jäsen Mats Löfström r

jäsen Anna-Kristiina Mikkonen sd

jäsen Pinja Perholehto sd

varajäsen Teemu Kinnari kok

varajäsen Jaana Strandman ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker